

«ستهبان»

واژه سره «ستهبان» را

بجای واژه سنگین «اصطهبانات» برگزینید،

و به آثار باستانی «نی ریز» و «ایچ» توجه فرمائید

بیکر جهانگردی نگارنده را بسفیر اصطهبانات و نی ریز و ایچ کشانید .
 باقتضای وظیفه نویسنده کی بر آن شدم که از این سفر ارمغانی با خود آورم و بسوسله
 ماهنامه مهر بعنوان پیشنهاداتی چند عرضه بدارم تا شاید این دانسته‌ها در آنرا نیز بکار آید
 و سودی بخشد .

۱- «ستهبان» بجای اصطهبانات

قابل توجه وزارت کشور

نخستین موضوعی که در این سفر مورد توجه نگارنده قرار گرفت بلکه موجب شگفتی شد
 واژه سنگین و ناموزون و غیر مانوس بیگانه وار «اصطهبانات» بود آنهم در قلب سرزمین پارسی
 زبانان استان ادب پرور فارس و آبخور نازپرورده سعدی و حافظ، زیرا این واژه رنگ و
 رو و بو و خوی و خصلت و خاصیت ایرانی ندارد؛ «حرف ثقیل» «س» و «ط» از واژه‌های
 ویژه حلقومی سنگین تازی است که در فارسی سره ابداعاً مصطلح نیست. پسوند «آت» که بآن بسته‌اند
 علامت جمع عربی است که این واژه را بیگانه تر و ناموزونتر گردانیده است. اصطهبانات در اصل
 «ستهبان» بوده که از واژه سره «سته» و پسوند «بان» متشکل است. «سته» بمعنی انکور یا خوشه انکور
 است «بان» پسوند نگهداری و حفاظت است، همچنانکه در «باغبان» می‌آید. پس «ستهبان» مترادف
 با (باغبان) است یعنی حافظ باغی که ویژه انکور باشد. اختصاص «ستهبان» باین شهرستان شگفت نباشد
 زیرا انکور بویژه نوع دیم آن در این شهرستان فراوان و بسیار خوب است. به چه مناسبت «س»
 راص و «ت» را ط گردانیده‌اند و پسوند «آت» عربی را هم بآن بسته‌اند و آنرا باین شکل ناموزون و

چشمه وزارت کشور می‌است که نسبت باین مردم را چسب بمل توجه بیشتری کند و ...

سنگین در آورده اند معلوم نیست. بهر جهت، در این روزگار فرخنده که زبان شیرین فارسی از نفوذ و تجاوز و زوزه های بیگانه رهایی می یابد همچنانکه «محمده» خرمشهر «وناصری» اهواز و انزلی «پهلوی» و دزداب «زاهدان» شده لازم است واژه زیبای «ستهپان» جانشین اصطهپانات گردد. پر وزارت کشور است که این پیشنهاد را بمرحله اجرا در آورد.

۲- پرستشگاه آناهیتا یا مسجد بندار قابل توجه وزارت فرهنگ

در کوه پایه فراز اصطهپانات بمسافت دو کیلومتر در دل کوه حفره کنده شده بشکل طاق بستان و در ته این حفره محرابی تعبیه شده و آنرا مسجد «بندار» (به ضم با) نامند بالای سر این محراب سنگبسته ایست باین مضمون «کتابه نعی الامیر الحاج پروان بیونه سنه ستمایه و ثلث بلدر» این حفره باهمه این احوال گواهی میدهد که از آثار دوران پیش از اسلام است یعنی اساساً این حفره پرستشگاه آناهیتا بوده که فرشته آب و باران شناخته شده، محراب را بعداً در آن کنده اند و آنرا بشکل مسجد در آورده اند، همچنانکه در هند بسیاری از بتخانه ها را، در اسلام قبل کلیسای معروف «ایاصوفیا» را، و در ایران هم بسیاری از آتشکده ها را بمسجد تبدیل کردند. در داخل این حفره از سه سوی در سه دیوار سه طاقچه کوچک مثلث شکل کنده شده که برای افسروختن روشنائی بوده، این پرستشگاه در بزرگی داشته که گودی پاشنه آن هنوز باقی است.

همچنین يك گودی کوچکی گروی نزدیک به در ورودی به قطر و زرفای تقریباً پانزده سانتیمتر دیده میشود که شاید ویژه تشریفات قربانی بوده. نزدیک باین پرستشگاه در سطحی پائین تر چشمه آبی روان است که بسیار صاف و کوارا و سرد است و در حوضچه میریزد و جمع میشود و سپس بشکل نهر روانه میگردد و جلگه های پائین تر را سیراب میسازد.

بر بالای این چشمه گنبدی است که بر چهار دیوار قرار دارد و این از ابتکارات ارزنده هنر معماری ایران باستان است یعنی ایرانیان بودند که برای نخستین بار در تاریخ معماری جهان بر بالای چهار دیواری گنبد بر افراشتند باین معنی که چهار گوشه چهار دیوار را بهشت ضلع و هشت ضلع را به شانزده بخش در آوردند و باین تدبیر پایه مناسبی برای بالا بردن گنبد تعبیه نمودند. از ایران بود که این ابتکار ارزنده در فن معماری به رم سرایت نمود و از رم بسایر اقطار عالم نفوذ کرد و معمول و متداول گشت تا با اسلام و بمساجد اسلامی رسید.

این قبیل آثار که امتزاج فرهنگ ایران پیش از اسلام و دوران اسلامی را نشان میدهد در سرتاسر ایران فراوان دیده میشود. سزاوار است وزارت فرهنگ که در این باره مسئولیت مستقیم دارد اینگونه آثار را مورد بررسی و تحقیق قرار دهد و باستان شناسان را اعزام دارند تا کاوشهای بیشتر و زرفتری در باره آنها بعمل آورند و معماران را بر گمارند تا در مرمت آنها همت گمارند.

۳- دژها و آب انبارها و استخرها و جاده های باستانی در مرتفعات کوهها قابل توجه وزارت فرهنگ

شکفت آنکه در این منطقه فراموش شده آثار باستانی بازم دیده میشود.

گذشته از اینکه در نیری ریز در همسایگی شهر اصطهپانات دو مسجد وجود دارد بنام «مسجد جامع کبیر» و «مسجد جامع صغیر» که هر دو در اصل آتشکده بوده و هر دو اکنون رو بخرابی میروند و شرح آنها در شماره آینده باختصار میآید، در همین شهرستان اصطهپانات بازم آثار باستانی دیده میشود. نگارنده این مسافرت

کوتاه را برای تحقیقات باستان‌شناسی بر نکزید بلکه در ضمن گردش دور روزه بود که باین حقایق پی بردن لازم دانست بدینوسیله با اطلاع مسئولین امر بگذارند و توجه آنها را باین مسائل مهم جلب نماید . گذشته از اینکه گفته میشود که در این مناطق «فوسیل» ماهی دیده شده و این بحث سر رشته دراز دارد و از مقوله ما بیرون است ، در ارتفاعات کوه‌های این اطراف جاده‌ها کشیده شده که با دیوارهای محکم سنگی محصور بوده و حفاظت میشده و ایس دیوارهای سنگی برای جلوگیری از حمله دشمن بود . و باز در این ارتفاعات چهل بسره که وجود داشته هر یک بطول بیست و عرض ده متر که گویا بهم راه داشتند تا در صورت ادامه محاصره مدافعین از لحاظ آب در مضیقه نباشند بهر جهت در این کوه‌ها گونه گونه آثار دیده میشود و میگویند پنا. گاه سلاطین شبانکاره بود که عاقبت بدست تیمور منقرض شدند. و وزارت فرهنگ است که موضوع را مورد بررسی قرار دهد تا کشفیات تازه بدست آورد و گوشه از تاریخ این سرزمین تاریخی را از تاریکی بیرون آورد.

۴ - کاشی سازی و چینی سازی

قابل توجه وزارت صنایع

بموازات آثار باستانی که در این منطقه دیده میشود تکه پاره‌های کاشی و چینی هم یافت میشود که ساخته و پرداخته کار گاههای همین سرزمین بوده و این پاره چینی‌ها دلالت دارد بر اینکه صنعت چینی و کاشی سازی در این شهرستان رواج کامل داشته و از نوع بسیار مرغوب بوده. تکه‌های چند تکه از این چینی‌ها و کاشی‌ها را بدست آورد و بوزیر فرهنگ ضمن گزارش تقدیم داشت تا مورد مطالعه قرار دهد. این پاره چینی‌ها برنگ یشم هستند و شباهت دارند به چینی‌های ساخت خود چین و معروف به «سلاون» که در قرون وسطی ساخته میشده و بسیار محکم بوده و در زمان صفویه از این صنعت تقلید شده و در خود ایران کار گاههایی بوجود آوردند که فرآورده‌های شبیه کار چین بیرون میداد و نمونه‌هایی از آنها هم اکنون در موزه ایران باستان موجود است .

گفته میشود که حتی تا ۳۰ سال پیش چند کارگاه چینی سازی در این نواحی مشغول بکار بوده و اقسام چینی آلات از قبیل کاسه ، کوزه ، بشقاب ، قوری ، قدح ، گلدان ، و غیره میساختند . از پاره چینی‌هایی که بدست آوردم و بوزارت فرهنگ تقدیم نمودم معلوم میدارد که خاک این نواحی برای چینی سازی بسیار مناسب است . بنابراین در این هنگام که از برکت انقلاب سفید صنایع هم رونق فراوان یافته و مورد توجه قرار دارد بوزارت صنایع و اطاق صنایع است که موضوع چینی سازی و کاشی سازی را در این نواحی احیا کند تا از خروج ارز برای خرید کستنیها جلوگیری شود بلکه با صدور این گونه فرآورده‌های زیبا بدست صنعتگران ایرانی ارز خارجی وارد کشور گردد و بر درآمد ملی بیافزاید .

۵ - جنگلهای انجیر و بادام

قابل توجه وزارت کشاورزی

اساساً ایران باقتضای وسعتی که داراست هر گوشه از آن از استعدادات خاصی بهره‌مند است کما اینکه خوزستان و بژه خرما ، چهارم مرکبات ، میناب بندر عباس موز و انبه ، بلوچستان خربزه درختی ، رود بارزیتون دامغان پسته ، مازندران جنگلهای طبیعی ، اصطهبانات هم و بژه انجیر و بادام است . دامنه کوه‌های این شهرستان همه سرسبز و خرم از جنگلهای انجیر و بادام است در حقیقت جنگلهای طبیعی متشکل از درختان ارجن و بخورک را تبدیل بباغهای انجیر و بادام بسیار مرغوب میکنند. در این نواحی تاکنون سه میلیون درخت بادام و سه میلیون تاک و یک میلیون انجیر عمل آمده و رو ب توسعه است. فراورد بادام بیشتر بهند و انگلستان ، انجیر بشوروی و انار بکویت صادر میشود زعفران این نواحی هم مرغوب است . این فراوردهای گوناگون که کمکی باقتصاد کشور است در نتیجه کوشش خود کشاورزان است که بسیار زحمتکش هستند. بوزارت کشاورزی است که نسبت باین مردم رنجبر بذل توجه بیشتری کنند و وسایل

کلرادرا اختیار آنان بگذارند تا در آبادانی کشور بیش از پیش همت گمارند. مثلاً یکی از مشکلات آنها کمی آب است. در موقع فراوانی آب چشمه‌سارها در شهر اصطهبانات از هر سو روان است ولی امسال گرفتار خشکسالی شده و خسارات زیادی از این رهگذر بر آنها وارد آمده. بر اولیای وزارت کشاورزی و بانک کشاورزی است که برای مزید آبادانی کشور و رفاه حال این مردم زحمتکش اقدامات لازم از قبیل بستن سدها و احداث نهرها و حفر چاه‌های عمیق و نیمه عمیق و اعطای اعتبارات همت گمارد. همچنین هر چه زودتر کار گام میوه خشک کنی بویژه برای انجیر تأسیس کنند، با اینکه هم اکنون مقدار زیادی انجیر از این نوحی بشوروی صادر میشود ولی انجیر را هنوز زیر آفتاب بطرز ابتدائی خشک می کنند. شکفتن تر این است که هر چند انجیر این شهرستان مرغوب شناخته شده و بخارج صادر میشود ولی در مرکز انجیر محصول ترکیه را ب مردم میخورانند و این خلاف انصاف است.

نمیدانم خوانندگان ماهنامه علمی و ادبی مهر که انتظار مقالات عرفانی و فلسفی را از ما دارند نسبت باین گونه نوشته‌ها چگونه داوری کنند ولی نگارنده باین امید این موضوع را پیش کشیده تا شاید وزارتخانه‌های مسئول بیاری مردم این شهرستان شتابند و بی شک این خود عرفان عملی است زیرا خدمت بالاترین عبادت است. ناگفته نماند که توسعه کشاورزی در این نواحی مرهون امنیتی است که در اینجا در همه نقاط ایران بحد کمال حکم فرماست. پس باید این فرصت استفاده کرد طبعاً در اثر ناامنی متمادی و طولانی بود که مردم اینجا از مرکز دور مانده بودند و خود آنها بکارهای آبادانی خوشدل نبودند اکنون که همای امنیت بر سر تاسر ایران بال گشوده و این مردم زحمتکش راهم در سایه خود گرفته اینک با جان و دل بکار و کوشش همت گمارده اند بر دولت شاهنشاهی است که وسایل کلرادرا اختیار آنها بگذارند و در توسعه و آبادانی ایران عزیز آنها را هم یاری و رهبری فرماید.

۶ - اوضاع آموزش

قابل توجه وزارت آموزش و پرورش

التیبه هر گوشه از این کشور بهناورد در خود توجه است و هر مأموری هم وظایف محوله خود را طوری انجام میدهد که یاد در خور آفرین و بیانیترین است. آقای امامی رئیس آموزش این شهرستان از جمله مأمورینی است که وظایف خود را نیکو انجام میدهد. چون آقای حبیبی رئیس اداره آموزش و پرورش استان فارس در انجام وظیفه سنگین خود چنان جدیت و مراقبت نشان داده که بجز آن نمیتوان گفت حبیبی « محبوب القلوب » همه مردم حق شناس فارس قرار گرفته پس شکفتن نباشد که آقای امامی بنوبت خود کاردان و وظایف شناس و خدمتگذار باشد. من خود شاهد و ناظر بودم که روز تعطیل لباس آه نوردی بپوشید و برای سرکشی و برداخت حقوق سپاهیان دانش که در کوهستانهای صعب العبور بسربازی و جانپازی سرگرم اند با سفر را بر بست و برفت. امامی علاوه بر نمایندگی وزارت آموزش و پرورش سرپرستی سپاه دانش را نیز بر عهده دارد. برای ارزیابی خدمات سپاه دانش همینقدر بس که بچند نکته در این خصوص نسبت باین شهرستان اشاره شود: سپاه دانش در این دو سال ۱۲ دبستان در ۱۲ دهکده دور افتاده تأسیس نموده و در این دهکده‌ها کشتزارهای نمونه احداث کرده و در خود دهات جاده کشیده و در کنار جاده‌ها درختکاری نموده و سیمای دهکده را ساخته و عبور و مرور را هموار کرده و دهاتیان را با اصول زندگی بهتری آشنا ساخته اند و این خدمات ارزنده همه ساله همچنان در گسترش است. در خود شهر اصطهبانات از لحاظ پیشرفت آموزش و پرورش خدماتی انجام یافته که برای خودداری از اطاله کلام از ذکر آنها صرف نظر میشود. چون منظور از این مقاله جلب توجه دولت نسبت به نیازمندیهای فوری مردم این سامان است همینقدر اشاره میکنیم که بیشتر دبستانها و دبیرستانهای خود شهر اصطهبانات در ساختمانهای نامناسب است. بجاری قرار دارد که از نظر آموزش و بهداشتی نایستگی ندارد. همچنین با عشق و علاقه که دانش آموزان ورزش دارند تا جائیکه هم اکنون چندین امتیاز بدست آورده اند ولی استودیم ورزشی ندارند. فرصت را مغتنم شمردیم بوزارت آموزش و پرورش تذکر میدهیم که نسبت باینگونه نیازمندیهای حقه مردم شهرستان اصطهبانات توجه بیشتری مبذول دارند.